

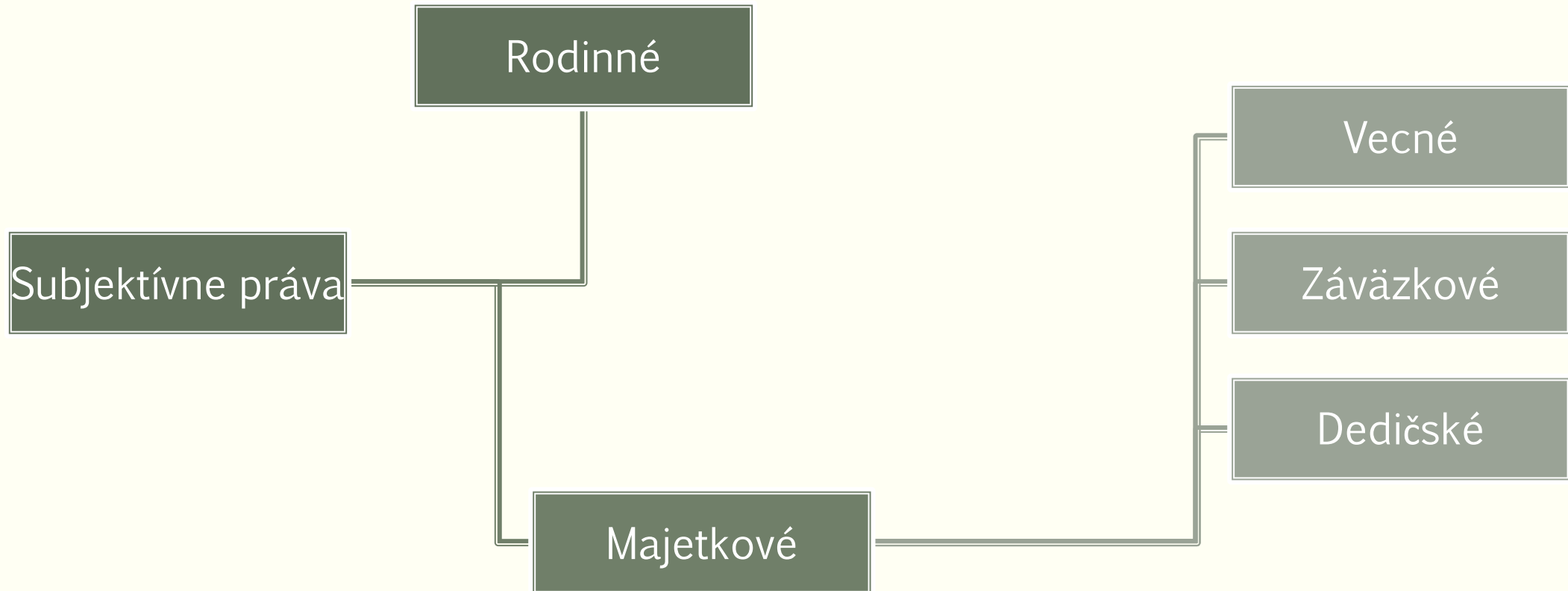
SUBJEKTÍVNE PRÁVA
RÍMSKY PROCES

Pojem subjektívneho práva

- Subjektívne právo = moc odvodená z právneho poriadku (objektívneho práva) priznaná jednotlivcovi k uspokojeniu jeho záujmov (Sommer)
- Rímski právnici nerozlišovali jednotlivé druhy subjektívnych práv tvoriace panstvo nositeľa rodinnej moci (pater familias), ale rozdiely medzi nimi si napriek tomu uvedomovali
- Ak subjektívne právo poskytuje oprávnenému možnosť bezprostredne požadovať po druhom určité správanie, oprávnená osoba má právny nárok (Sommer)
- Právny nárok = prítomná možnosť požadovať na inej osoby konanie alebo opomenutie konania
- Relatívne práva – zakladajú právny nárok oprávneného len vo vzťahu ku konkrétnej osobe
- Absolútne práva – zakladajú právny nárok voči komukoľvek, kto subjektívne právo porušil

Delenie subjektívnych práv

Klasifikácia subjektívnych práv

- Klasifikácia subjektívnych práv je výtvorom až recepčných škôl
- Základné členenie: (obsah) rodinné a majetkové práva
- Rodinné práva – chránia záujmy súvisiace so sociálnymi a morálnymi rodinnými vzťahmi
- Majetkové práva – vzťahujú sa k majetku

- Vecné práva – subjektívne práva zabezpečujúce panstvo nad vecou
- Záväzkové práva – subjektívne práva vyplývajúce zo vzťahu medzi veriteľom a dlžníkom ktorého predmetom je určité plnenie
- Dedičské právo – subjektívne práva zabezpečujúce vstup do majetkových práv zomretej osoby

Následok porušenia subjektívnych práv

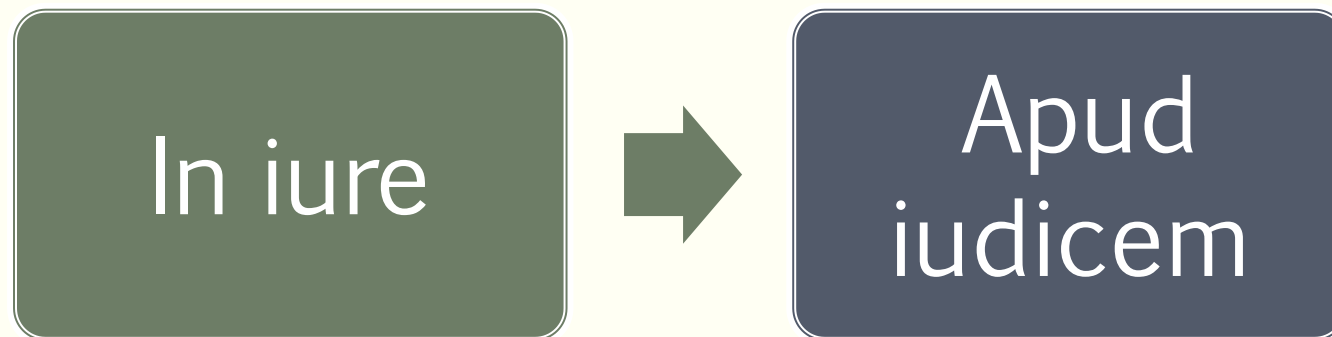
- 1. svojpomoc (obmedzená na konci republiky alebo začiatku principátu cez lex Iulia de vi privata)
- 2. prostredníctvom štátnych orgánov
- Jurisdikcia: za kráľovstva králi, za republiky konzuli, prétori a kurulskí edilovia, za cisárstva cisár, magistráti a miestodržiteľia v provinciách
- Najväčší vplyv na rozvoj rímskeho súkromného práva mali prétori
- 2 druhy prétorov: mestký prétor (praetor urbanus) a cudzinecký prétor (praetor peregrinus)

Vývojové štádia rímskeho procesu

Legisakčný proces

- Gai. 4.11. *Žaloby, ktoré používali predkovia, sa nazývali legisakcie a buď preto, lebo boli odvodené zo zákonov (vtedy sa totiž ešte nepoužívali prétorské edikty, ktorými bolo neskôr zavedené veľké množstvo žalôb), alebo preto, že sa (ich formulácie) pridržali slov zákonov samotných a boli preto bez zmeny zachovávané práve tak, ako zákony.*
- Prísny formalizmus - žalobné formule boli nezmeniteľné podobne ako samotné zákony
- 2 fázy:

Legisakčný proces

- Konanie bolo ústne
- Vo fáze in iure sa strany dostavili pred préтора a ústne prednášali svoje právne nároky a obrany až kým neformulovali jasne predmet sporu
- Prétor následne stranám na základe ich dohody určil sudcu
- Ukončenie fázy in iure – litiskontestácia (formálne dosvedčenie svedkov o tom, že spor je medzi stranami určený a sudca je menovaný)
- Nasledovala fáza apud iudicem – sudca na základe formule od préтора vykonal dokazovanie a vydal rozsudok
- Hlavná aktivita na procesných stranách, intervencia préтора minimálna

Žaloby v legisakčnom procese

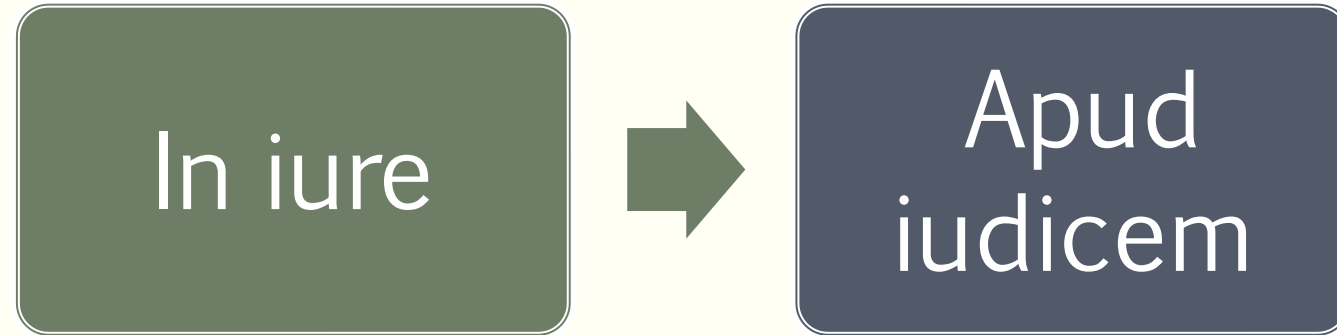
- Nemáme o všetkých úplne detailné správy, lebo všetky zdroje sú retrospektívne
- Existovali 3 meritórne žaloby a 2 exekučné
- Meritórne žaloby: legis actio sacramento (in rem alebo in personam), legis actio per conditionem a legis actio per iudicis arbitrive postulationem
- Pomerne detailné predstavy o priebehu máme u Gaia o legis actio sacramento in rem
- 2 exekučné žaloby: legis actio per manus iniectionem, legis actio per pignoris capionem

Formulový proces

- Vyvinul sa pôvodne pred cudzineckým prétorom
- Lex Aebutia (120 pred n.l.) umožnila stranám aj pred mestským prétorom postupovať v tejto forme ak sa strany na tom dohodli
- Lex Iulia iudiciorum privatum (17 pred n.l.) zaviedla obligatórne formulový proces aj v konaniach pred mestským prétorom (legisakčný proces len výnimočne)
- Prétor je oveľa aktívnejší a nemusí sa striktne pridržať jednotlivých zákonných formúl
- Aktivita préтора dáva vznik novému pododvetviu civilného práva – prétorskému právu
- D. 1.1.7.1. (Papinianus v druhej knihe Definícií) *Prétorské právo je to právo, čo zaviedli prétori na všeobecný úžitok, s cieľom civilné právo podporiť (adiuvandi), alebo doplniť (supplendi) alebo opraviť (corrigendi).*
- D. 1.1.8. (Marcianus v prvej knihe svojich Inštitúcií) *Lebo aj samo prétorské právo je živým hlasom civilného práva*

Formulový proces

- Stále 2 fázy:

- Fáza in iure: menovanie sudcu a vymedzenie merita sporu
- Výsledkom fázy in iure je litiskontestácia, t.j. dohoda strán o predmete sporu a menovaní sudcu
- Formula má hlavné časti: nominatio iudicis, intentio a condemnatio
- Môže mať aj vedľajšie časti: demonstratio, adiudicatio, taxatio, praescriptio a exeptio

Účinky litiskontestácie

- 1. novácia vzťahu
- 2. konzumpcia pôvodného práva
- 3. prerušenie premlčania
- 4. fixácia skutkového stavu
- 5. vznik povinnosti vydať plody
- 6. fixácia formule
- 7. zákaz scudzenia

Štruktúra formule (na príklade *actio certae creditae pecuniae*)

Datio iudicis

- Menovanie sudcu
- *Titius, bud' sudcom*

Intentio

- Vymedzenie podstaty žaloby (kto, koho, prečo a čo žaluje)
- *Ak sa preukáže, že Numerius negidius má dať desaťtisíc sesterciov Aulovi Ageriovi*

Condemnatio

- Zmocnenie na odsúdenie alebo oslobodenie
- *Sudca, odsúd' Numeria Negidia na desaťtisíc sesterciov v prospech Aua Ageria; ak sa nepreukáže, oslobod' ho!*

Žaloba s námietkou

- Titius, buď sudcom! Ak sa ukáže, že Numerius Negidius má dať desaťtisíc sesterciov Aulovi Ageriovi, ak sa len v tejto veci Aulovi Ageriovi nič nestalo, alebo nerobí zo zlého úmyslu, sudca, odsúď Numeria Negidia na desaťtisíc sesterciov v prospech Aua Ageria; ak sa nepreukáže, oslobod' ho!

Delenie žalôb

- civilného práva (civiles) a prétorského (honorariae) – prétorské sa členia na žaloby so zámenou subjektov, žaloby s fikciou a faktické žaloby
- vecné (in rem) a osobné (in personam)
- prísneho práva (stricti iuris) a bona fidei)
- zmluvné (ex contractu) a deliktuálne (ex delicto)
- časovo neobmedzené (perpetuae) a obmedzené (temporales)
- priame (directae) a obdobné (utiles)
- súkromné (privatae) a verejné (populares)
- reipersekutórne (rei persecutoriae), trestné (poenales) a zmiešané (mixtae)

Stricti iuris a bona fidei

- Actio certae creditae pecuniae: Titius, buď sudcom! Ak sa ukáže, že Numerius Negidius má dať desaťtisíc sesterciov Aulovi Ageriovi, ak sa len v tejto veci Aulovi Ageriovi nič nestalo, alebo nerobí zo zlého úmyslu, sudca, odsúď Numeria Negidia na desaťtisíc sesterciov v prospech Aua Ageria; ak sa nepreukáže, oslobod' ho!
- Acti depositi directa: Sempronius, buď sudcom! Pretože Aulus Agerius uschoval u Numeria Negidia strieborný stôl, o ktorý sa tu vedie spor, preto čokoľvek v spojitosti s touto vecou Numerius Negidius Aulovi Ageriovi na základe dobromyseľnosti má dať alebo urobiť, sudca, odsúď Numeria Negidia v prospech Aula Ageria, len ak vec nevráti; ak sa nepreukáže, oslobod' ho!

▪

Osobitné druhy konania vo formulovom procese

- Interdiktné konanie
- Uvedenie do držby (missio in possessionem)
- Navrátenie do pôvodného stavu (restitutio in integrum)

Kogničný proces

- Vyvinul sa v provinciách
- Presadzuje sa za vlády Diokleciána a nahrádza formulový proces v roku 342 n.l.
- Prebieha už len v jednej fáze
- Sudcovia sú štátni úradníci a sú prísne viazaní zákonom
- Litiskontestácia zmenila charakter – znamenala tu len prednesenie žaloby žalobcom a jej popretie žalovaným